

عوامل مؤثر بر احساس امنیت دانش آموزان سال اول متوسطه شهر مشهد (با تأکید بر سرمایه اجتماعی)

زینت ارمغان^۱، محمد پوراسدی^۲

تاریخ دریافت: ۹۴/۱۲/۲۴

تاریخ پذیرش: ۹۵/۳/۱

از صفحه ۱۵۳ تا ۱۸۲

چکیده

به دلیل تغییرات فناورانه، فرهنگی و اجتماعی سریع و پرشتاب جوامع امروز، مسئله امنیت یکی از دغدغه‌های اصلی خانواده‌ها به شمار می‌رود. امروزه فضاهای شهری مؤلفه‌ای برای وقوع نابهنجاری‌های شهری، آسیب‌های اجتماعی و در نتیجه عدم امنیت در شهر برای دانش آموزان شده است، لذا شناخت عواملی که سبب بروز احساس ناامنی در میان دانش آموزان می‌شود، ضروری است. بررسی حاضر با رویکردی جامعه‌شناختی و روان‌شناختی به دنبال بررسی عوامل مؤثر بر احساس امنیت در میان دانش آموزان سال اول متوسطه و رابطه سرمایه اجتماعی و احساس امنیت در بین دانش آموزان دوره متوسطه شهر مشهد و راهکارهایی جهت ارتقاء آن می‌باشد، بنابراین روش پژوهش از نوع توصیفی - تحلیلی به روش پیمایش است و جامعه آماری این پژوهش را کلیه دانش آموزان دختر و پسر سال اول متوسطه شهر مشهد تشکیل داده و حجم نمونه انتخاب شده براساس برآورد آماری و به صورت تصادفی ۳۹۵ نفر بوده که با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شده است. نتایج بیانگر این مهم است که میزان احساس امنیت دانش آموزان در مجموع پایین‌تر از حد متوسط است و بین پایگاه اقتصادی - اجتماعی دانش آموزان، بی‌نظمی اجتماعی، نوع رفتار خانواده با دانش آموز و سرمایه اجتماعی با احساس امنیت رابطه وجود دارد. جنسیت افراد تاثیر قابل ملاحظه‌ای بر احساس امنیت آنان دارد و متغیرهای حمایت اجتماعی و اعتماد اجتماعی اثر مثبت و در مقابل متغیرهای ریسک و مخاطره و درک از میزان بروز جرایم اثر منفی بر احساس امنیت دانش آموزان دارند.

کلید واژه‌ها: احساس امنیت و ناامنی، سرمایه اجتماعی، نقش خانواده، آسیب‌های اجتماعی.

۱. دکترای جامعه‌شناسی، مدرس دانشگاه فرهنگیان، مشهد، ایران. z.armaghan@yahoo.com

۲. استادیار دانشگاه علوم انتظامی، تهران، ایران. mp0001345@yahoo.com

انسان‌ها همواره در طول زندگی اجتماعی خویش در پی تحقق این آرزو بوده‌اند که تمامی افراد جامعه، حریم خویش را از هرگونه تعرض و تهدیدی، آزاد، رها و ایمن حس کنند و بتوانند در سایه امنیت به سوی کمال و تعالی پیش روند. زیرا بدون امنیت در هیچ جامعه‌ای امکان رشد، ترقی و نیز شکوفایی استعدادها وجود ندارد (جمالی، ۱۳۸۹: ۹۶). از سویی اجتماع افراد در شهر، فشار ناامنی را به علت ناهمگونی‌های اقتصادی و اجتماعی و تفاوت در سطح طبقات اجتماعی افراد گسترش داده و محیط شهری پرتضادی ساخته و زمینه بروز جرم را مهیا نموده است. در این میان، خانواده و سرمایه اجتماعی به عنوان یکی از عوامل پیشگیری جرم و بی‌نظمی اجتماعی، از موارد مهمی است که بر احساس امنیت دانش‌آموزان و دوری از ناامنی تأثیر دارند. در جوامع امروزی نیز، نکته مهم، حفظ نظم و امنیت برای ایجاد فضایی مناسب جهت زندگی نوجوانان است. بی‌نظمی در ابعاد فیزیکی و اجتماعی می‌تواند سبب مجموعه گوناگونی از بیماریهای اجتماعی گردد و در این میان جهت ایجاد نظم و حفظ امنیت، جامعه نقش تعدیل‌کننده‌ای را ایفا می‌کند. بنابراین هر آن چیزی که این نظم را برهم زند، سبب ایجاد ناامنی می‌گردد و جامعه را از نقش خود باز می‌دارد (ولد و همکاران، ۱۳۸۲: ۱۸۲-۱۸۳). هم‌چنین از آنجا که فضاهای شهری امروزی مؤلفه‌ای برای وقوع ناهنجاری‌های شهری و در نتیجه ناامنی در شهر می‌باشند، بررسی جنبه‌های کیفی و کمی امنیت در فضاهای شهری امری ضروری است (قرایی و رادجهانبانی، ۱۳۸۹: ۶).

بیان مسئله و ضرورت انجام تحقیق

مفهوم امنیت در شهرها طی دهه‌های گذشته با رشد و توسعه شهرنشینی از حالت اولیه و جنبه‌های فیزیکی محسوس خارج شده و ابعاد مختلف را در بر گرفته است. فرد به عنوان موجودی اجتماعی همواره در (کنش متقابل) با افراد دیگر است و رفتار بهنجار یا نابهنجار نتیجه فرایندهای دایمی و کنش متقابل بین اعضای جامعه است. امنیت اجتماعی، رفتار فرد را متأثر، محدود، کنترل، تعدیل و یا تغییر می‌دهد. زندگی اجتماعی انسان تحت حاکمیت قواعد یا هنجارهای اجتماعی است. جامعه قواعدی را جهت امنیت مورد نظر قرار داده است. بعضی انواع رفتار را در زمینه‌های معینی به عنوان رفتارهای مناسب و رفتارهای دیگری را به عنوان رفتارهای آسیب‌زا تعریف می‌کند. (گیدنز، ۱۳۷۳: ۱۵۳). همه جوامع بر اساس فرهنگ‌ها و خرده فرهنگ‌هایشان هنجارهایی دارند که ناظر بر رفتار افراد جامعه است. آنها همچنین

برای اعمال هنجارها، سازوکارهای گوناگونی از کنترل و امنیت اجتماعی دارند و کنش های ناهمنوا را منع، هنجارشکنان را تنبیه و همنوایان با هنجارهای اجتماعی را تشویق می کنند. ولی با تمام این اوصاف سیستم های آسیب های رفتاری با حرکت منسجم و هوشمندانه نوجوانان این مرزو بوم را نشانه روی نموده است به طوریکه براساس اعلام رسمی متولیان زیررابط ۱۳/۳ درصد دانش آموزان متوسطه در معرض خطر مصرف مواد مخدر بوده اند. (ماهنامه پیشگیری از وقوع جرم، ۱۲، ۱۳۸۸). بنابراین تزلزل ارزش ها و هنجارها، تأثیر مستقیمی بر وقوع ناهنجاری ها، آسیب ها، انحرافات، جرم و جنایت، اعتیاد و خودکشی به مثابه مظاهر مختلف ناامنی اجتماعی و هم چنین احساس امنیت اجتماعی می باشد.

از سویی یکی از عواملی که در احساس امنیت اجتماعی می تواند نقش مهمی بازی کند، سرمایه اجتماعی است. از منظر علوم اجتماعی امنیت اجتماعی و احساس ناشی از آن به مثابه امری مطلوب، در پی شکل گیری و رشد سرمایه اجتماعی در جامعه حاصل می شود و سرمایه اجتماعی به صورت یکی از عوامل تولید امنیت اجتماعی در نظر گرفته می شود. حفظ و تقویت سرمایه اجتماعی به جهت دامن زدن به رفتارهای هنجارمند، موجب تأمین امنیت اجتماعی یعنی کاهش ناهنجاری، جرم، جنایت، آسیب ها و انحرافات اجتماعی، اعتیاد، و مانند آن در میان دانش آموزان می شود. سرمایه اجتماعی به صورت همزمان می تواند در سطح فردی زمینه ساز معنا برای زندگی نوجوان و موجب مشارکت مثبت و فعال او در زندگی اجتماعی شود و در سطح جمعی به قاعده مندی و نظم اجتماعی بینجامد (بوردیو، ۱۳۸۴: ۱۵۱). بنا براین پژوهش حاضر به دنبال عوامل موثر بر احساس امنیت دانش آموزان متوسطه شهر مشهد است. و این مسئله که آیا سرمایه اجتماعی دانش آموزان می تواند در شکل گیری احساس امنیت اجتماعی آن ها نقش داشته باشد یا خیر؟

چارچوب نظری

دغدغه امنیت، همزاد اندیشه بشری است. بشر پیش از آن که به کاوش عملی برای استمرار حیات و بقا پردازد، به تفکر در ایجاد مأمونی مناسب جهت برآوردن سایر امور زندگی خود بر اساس آن بوده است. از این جا بود که مسأله بی دغدگی، خود دغدغه انسان شد و اندیشیدن در باب این مسئله، تاکنون استمرار حیات وی را تضمین کرده است (کلمنتس، ۱۳۸۲: ۱۱). مفهوم امنیت به دفاع یا حفاظت از خود، خانواده، دوستان و اموال باز می گردد. بیشتر تهدیدات برای افراد، ناشی از این حقیقت است که آنها در محیط انسانی به سر می برند و این محیط به وجود آورنده انواع فشارهای غیرقابل اجتناب اجتماعی، اقتصادی و سیاسی است. با توجه به اینکه

افراد اولین منبع ناامنی یکدیگرند، مسأله امنیت افراد، ابعاد گسترده تر اجتماعی، سیاسی و خانوادگی پیدا کرده است (بوزان، ۱۳۸۷: ۵۴). امنیت پدیده‌ای ادراکی و احساسی است که در شناخت آن، باید به ناامنی توجه کرد. ادراک عمدتاً خصلتی نظری، انتزاعی و ذهنی دارد. این جنبه از ادراک را «ادراک مفهومی» می‌نامند. جنبه حسی و عینی تر ادراک، همان احساس است. در افراد مختلف به طور طبیعی احساس ها متنوع است و به لحاظ اینکه در انواع روابط اجتماعی تا چه اندازه نفع می‌برند یا متضرر می‌شوند، این احساس، طیفی از احساس ناامنی شدید «متضررترین افراد» تا احساس امنیت زیاد «متنفع‌ترین افراد» را تشکیل می‌دهد (کارگر، ۱۳۸۵: ۳۸-۳۹).

❖ سرمایه اجتماعی^۱

پیش از همه این رابرت پاتنام (Robert Putnam) بود که برای نخستین بار به عنوان دستاورد یک پژوهش ۲۰ ساله در ایتالیا، از سرمایه اجتماعی در قالب یک نظریه سخن گفت. او در مطالعات خود متوجه شد، شهروندانی که در مناطقی زندگی می‌کنند که از سطح بالای سرمایه اجتماعی برخوردارند، بسیار متمایل به اعتماد ورزیدن به یکدیگر می‌باشند و به ارزش‌های وحدت و عدالت گرایش بیش تری دارند.

سرمایه اجتماعی: شامل مجموعه‌ای از قوانین، هنجارها، الزامات (تعهدات)، روابط متقابل و اعتماد حک شده در روابط اجتماعی و سلسله مراتب نهادی جامعه تعریف شده است که اعضای آن را قادر به دست یابی به اهداف جمعی و فردی شان می‌سازد. متغیر سرمایه اجتماعی از ترکیب متغیرهای بعد ذهنی شامل میزان اعتماد فردی، در سطح جمعی و میزان گرایش به دیگران است. بعد عینی آن شامل میزان روابط اجتماعی با دوستان، همسایه‌ها و خانواده، میزان مشارکت رسمی و غیررسمی و میزان کمک به دیگران می‌شود (به نقل از ساعی و کاکاوند، ۱۳۸۹).

بورديو^۲ (۱۹۸۵) سرمایه اجتماعی را جمع منابع واقعی یا بالقوه‌ای می‌داند که حاصل شبکه‌ی بادوام از روابط کمابیش نهادینه شده، آشنایی و شناخت متقابل یا عضویت در یک گروه است.

به نظر کلمن، «سرمایه اجتماعی عبارت از ارزش آن جنبه از ساختار اجتماعی که به عنوان منابعی در اختیار اعضا قرار می‌گیرد تا بتوانند به اهداف و منافع خود دست پیدا کنند» (Coleman, ۱۹۹۰). سرمایه اجتماعی در صورت استفاده بیش تر برخلاف بعضی اشکال دیگر سرمایه نه تنها مستهلک نمی‌شود، بلکه افزایش

۱. Social Capital

۲. Bourdieu

می یابد (توسلی و موسوی، ۱۳۸۴).

سرمایه اجتماعی از تغییراتی در روابط میان اشخاص حاصل می شود که کنش را تسهیل می کند. اگر سرمایه فیزیکی کاملاً ملموس است و در قالب عناصر مادی قابل مشاهده ریخته می شود. اما سرمایه انسانی نسبت به آن کم تر ملموس است و در مهارت ها و دانش اخذ شده به وسیله فرد حضور دارد، سرمایه اجتماعی به مراتب از آن دو ناملموس تر است. زیرا در روابطی که در بین اشخاص برقرار است یافت می شود (تاجبخش، ۱۳۹۲).

مک فادزین و همکاران (۲۰۰۵) منابع ارزشمند در اکثر جوامع را ثروت، قدرت و پایگاه اجتماعی معرفی می کند. و لذا سرمایه اجتماعی افراد را برحسب میزان یا تنوع ویژگی های دیگری که فرد با آن ها پیوندهای مستقیم و غیرمستقیم دارد قابل سنجش می داند (توسلی و موسوی، ۱۳۸۴). به نظر لین وجود سرمایه اجتماعی باعث تقویت هویت شرکت کنندگان و به رسمیت شناختن آنها به عنوان عضوی از یک رابطه، افزایش جریان اطلاعات بین مردم، برجسته کردن عضویت فردی دیگران در یک رابطه و اعتبار اجتماعی نوام با آن و اعمال نفوذ بر دیگرانی که خارج از انجمن هستند شده و از این طریق منابع سرمایه اجتماعی را فراهم می سازد (چلبی و مبارکی، ۱۳۸۴).

از جمله عواملی که می تواند احساس امنیت دانش آموزان را تحت تأثیر قرار دهد سرمایه اجتماعی است. در این راستا پیر بوردیو اولین کسی است که تحلیل منظمی ارائه داده و این مفهوم را چنین تعریف کرده است: سرمایه اجتماعی حاصل انباشت منابع بالقوه و بالفعلی است که مربوط به مالکیت یک شبکه بادوام از روابط کم و بیش نهادینه شده در بین افرادی است که با عضویت در یک گروه ایجاد می شود (بوردیو، ۱۹۸۵: ۲۴۸). هنجارهای مولد سرمایه اجتماعی به ارتقای همکاری میان اعضای گروه منجر می شود و اساساً شامل سجایایی چون صداقت، ادای تعهدات و ارتباطات دوجانبه می باشد (فوکویاما، ۱۳۷۹: ۱۲).

احساس امنیت

احساس امنیت موضوعی روان شناختی است و وقتی انسان با شنیدن خبری در زمینه های گوناگون و یا مشاهده رفتار یا رخدادی که مستقیم یا غیرمستقیم با تعلقات و منافع مادی و معنوی وی در تضاد بوده و به نوعی خاطر جمعی، اطمینان، ایمنی، آسودگی و آرامش قلبی او را تحت تأثیر قرار داده و ذهن او را درگیر کرده روبرو می شود، در چنین شرایطی احساس ناامنی به وی دست خواهد داد. به عبارت دیگر احساس امنیت عبارت از احساس آزادی نسبی از خطر، که این وضع

خوشایندی در افراد جامعه ایجاد و فرد در آن احساس آرامش جسمی و روحی می‌کند (رجبی پور، ۱۳۸۴: ۹۳).

مقوله امنیت اجتماعی برای اولین بار توسط باری بوزان ۷ به صورت منسجم مورد توجه قرار گرفت. بوزان امنیت اجتماعی را متفاوت از امنیت دولتی و دیگر وجوه امنیت مورد بررسی قرار داد.

بوزان ابتدا به تشریح امنیت فردی می‌پردازد. فرد واحدی غیرقابل تقسیم در مفهوم امنیت است. امنیت فردی به تحقیقات حاضر در شبکه روابط و تناقضات بین امنیت شخصی و امنیت دولت ارتباط پیدا می‌کند. «دولت» منشاء اصلی تهدید و نیز امنیت افراد است. با توجه به این که افراد منبع ناآرامی یکدیگر هستند، مسأله امنیت فردی ابعاد گسترده‌تر اجتماعی و سیاسی پیدا می‌کند (بوزان، ۱۳۷۸: ۵۱). امنیت اجتماعی از نگاه بوزان به قابلیت الگوهای سنتی زبان، فرهنگ، مذهب، هویت و عرف ملی مربوط است. بوزان با تأکید بر حفظ عناصر اصلی جامعه، تحقق شرایط امن و بدون خطر را برای جامعه میسر می‌داند (نویدینیا، ۱۳۸۵: ۴۰).

از نظر بوزان امنیت اجتماعی بشری به پنج مقوله تقسیم می‌شود «نظامی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی» (بوزان، ۱۳۷۸: ۳۴). امنیت اجتماعی از نگاه بوزان به حفظ مجموع ویژگی‌هایی ارجاع دارد که بر مبنای آن افراد خودشان را به عنوان عضو یک گروه اجتماعی قلمداد می‌کنند یا به بیان دیگر معطوف به جنبه‌هایی از زندگی فرد می‌گردد که هویت گروهی او را سامان می‌بخشد (صمدی بگه جان، ۱۳۸۴: ۳۸). بوزان معتقد است که امنیت اجتماعی به مقابله با خطراتی می‌پردازد که به صورت نیروی بالقوه یا بالفعل هویت افراد جامعه را تهدید می‌کنند. امنیت اجتماعی از نظر بوزان به حفظ مجموعه ویژگی‌هایی ارجاع دارد که بر مبنای آن افراد خودشان را به عنوان عضو یک گروه اجتماعی قلمداد می‌کنند یا به بیان دیگر، مربوط به جنبه‌هایی از زندگی فرد می‌شود که هویت اجتماعی او را سامان می‌بخشد یعنی حوزه‌ای از حیات اجتماع که فرد خود را به ضمیرها متعلق و متناسب می‌داند و در برابر آن احساس تعلق می‌کند. بدین جهت است که بوزان مفهوم ارگانیک امنیت اجتماعی را هویت دانسته و امنیت اجتماعی را مترادف امنیت هویت تلقی می‌کند. ال و یور همسو با بوزان امنیت اجتماعی را عبارت می‌داند از توان یک جامعه برای پاسداری از هویت جمعی‌شان در مقابل تهدیدات واقعی یا فرضی (نویدینیا، ۱۳۸۵: ۴۱).

امنیت و احساس امنیت را چه مفهومی سیاسی و حکومتی تلقی کنیم و چه آن را به عنوان پدیده‌ای اجتماعی و در معنای عام در نظر بگیریم که همه افراد

جامعه وبه ویژه خانواده در ساخت و حفظ آن مشارکت دارند، با مفهوم اعتماد اجتماعی مرتبط است. از آنجا که اعتماد اجتماعی پیش شرط هر تعامل اجتماعی مؤثر محسوب می شود و می تواند تعامل را از فروغلطیدن در چاه رفتار نابهنجار باز دارد، باعث پیدایش آسایش و امنیت روانی می شود (گروسی و همکاران، ۱۳۸۶: ۲۸).

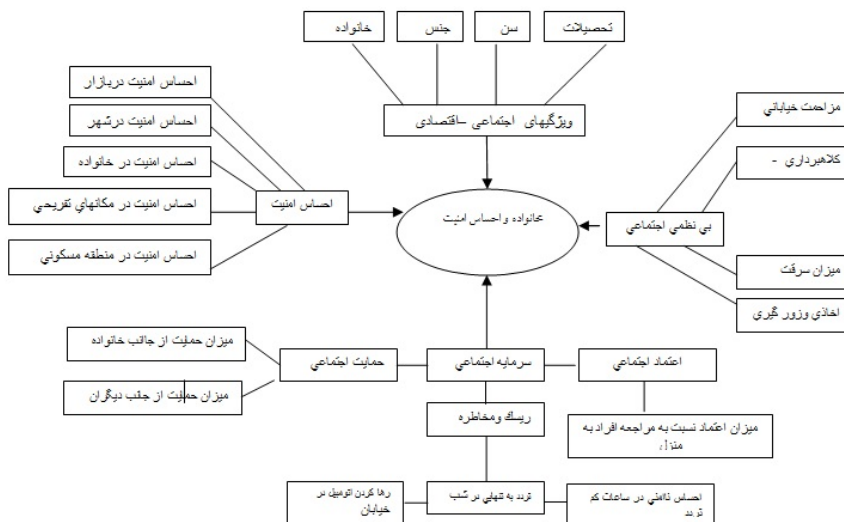
از اواخر قرن نوزدهم تا میانه قرن بیستم توسعه نظری مفهوم آنومی و بی سازمانی اجتماعی به وسیله دورکیم، مرتن^۱، پارک^۲، و برگس^۳ به مطالعات اصالت محیط اروپایی و امریکایی در تبیین بی نظمی اجتماعی و عدم امنیت کمک کرد. مرتن فقدان امنیت در یک جامعه را مساوی با بی نظمی اجتماعی و بروز رفتارهای انحرافی قلمداد می کند و این حالت را ناشی از شکاف بین اهداف و هنجارهای فرهنگی و ظرفیت های ساختار اجتماعی برای نیل به موفقیت می داند. در مجموع، از نظر وی، وجود بی قانونی، قانون شکنی و ناامنی، عدم یکپارچگی، رهایی کامل فرد و بالأخره انحرافات و کجروی های اجتماعی همگی نشانه های چنین حالتی در جامعه هستند (نوروزی و فولادی سپهر، ۱۳۸۸: ۱۳۵). کسانی که در مناطق بی نظم زندگی می کنند احتمال بیشتری دارد که نسبت به دیگران بدبین باشند و بی اعتمادی بیشتری نشان دهند (روس و یانگ، ۲۰۰۰: ۴۰۵). از نظر علمی، درک اثرات جرم یعنی ترس از وقوع جرم، به اندازه خود آن یعنی خطرهای آماری حاصل از وقوع جرم اهمیت دارد. واکنش نسبت به ترس از قربانی شدن - به بیانی دیگر، ادراک نوجوانان از میزان جرم - باعث می شود که بسیاری از مردم از خطرات دوری کنند یا حداقل میزان در معرض خطر قرار گرفتن شان را کاهش دهند. این خود می تواند منجر به عدم حضور مردم نه تنها در یک مکان خاص بلکه در بیشتر فضاهای عمومی شود (کارمونا، ۲۰۰۳: ۲۴۱). دامنه واکنش های روان شناختی و رفتاری شهروندان به ناامنی، عدم اطمینان به دیگران، دوری جستن از مکان های خاص، اخذ تدابیر حفاظتی، تغییر فعالیت های روزمره و مشارکت در اعمال جمعی است (میته، ۱۹۹۵؛ به نقل از مدنی پور، ۱۳۷۹: ۱۱۹). برطبق نظریه نظم اجتماعی، در صورتی که به هر دلیل روابط گرم در جامعه به سردی گراید و احساس تعلق افراد به جمع سست شود، به همان نسبت نیز اعتماد اجتماعی و نظم هنجاری و تعهدات جمعی و امنیت تضعیف می شوند. در بُعد حمایت اجتماعی، کاهش چگالی و فراوانی روابط حمایتی بین گروهی را می توان نوعی اختلال رابطه ای تلقی نمود (چلپی، ۱۳۸: ۱۵۸). سرمایه اجتماعی به صورتی همزمان در سطح فردی زمینه ساز معنا برای زندگی

۱. merton

۲. park

۳. burgess

اجتماعی فرد و موجب مشارکت مثبت و فعال او در زندگی اجتماعی می شود و در سطح جمعی به قاعده مندی و نظم اجتماعی می انجامد (اسکار، ۱۹۹۵: ۳۵۸). در مجموع، با توجه به نظریه های مطرح شده، همان گونه که در شکل (۱) مشاهده می شود، در این تحقیق احساس امنیت به عنوان متغیر تابع و وابسته، و متغیرهای پایگاه اقتصادی-اجتماعی افراد، بی نظمی اجتماعی، سرمایه اجتماعی، اعتماد اجتماعی، حمایت اجتماعی به ویژه از سوی خانواده، ریسک و مخاطره) و درک از میزان بروز جرایم به عنوان متغیرهای مستقل در نظر گرفته شده اند.

شکل (۱) مدل تحلیلی خانواده و احساس امنیت دانش آموزان سال اول متوسطه

پیشینه پژوهش

پس از پایان جنگ سرد، باری بوزان^۱ به همراه ال ویور^۲، جاب دو ویلد^۳ و همکارانشان در مکتب کپنهاگ^۴، در پی گسترش مفاهیم امنیت، تحلیل های ظریفی ارائه داده و ایده امنیت اجتماعی را مطرح کردند. آنها این کار را از طریق توجه به ابعاد اجتماعی، اقتصادی، محیطی، سیاسی، نظامی و امنیتی انجام دادند (بیلجین^۵،

۱. Barry Buzan
 ۲. Ole Woever
 ۳. De Wild
 ۴. Copenhagen
 ۵. Jine Jakoob

۱۹۹۸: ۳۸). موضوعی که نخستین بار در آنجا مطرح شد، این بود که اولاً، امنیت و ناامنی فقط به عوامل نظامی بستگی ندارد، بلکه امروزه مسایل اجتماعی و خانوادگی، فراتر از عوامل نظامی ایفای نقش می کنند. ثانیاً، متصدی امنیت فقط دولت ها نیستند، بلکه نیروهای اجتماعی نقش برجسته ای دارند (افتخاری و نصیری، ۱۳۸۳: ۲۳۸). بعد از این، ابعاد اجتماعی امنیت و احساس امنیت از دیدگاه علمی تحقیقات گسترده ای را به خود اختصاص داد و از نقطه نظر تاریخی، اصطلاح سرمایه اجتماعی در ارتباط با امنیت نخستین بار توسط جین جاکوبز (۱۹۶۱) مطرح شده است. جاکوبز در کتاب مرگ و زندگی در شهرهای بزرگ آمریکایی توضیح داده که شبکه های اجتماعی فشرده در محدوده های شهری صورتی از سرمایه اجتماعی را تشکیل می دهند که در ارتباط با حفظ امنیت و عدم جرم و جنایت خیابانی، نقش بسزایی در کنار عوامل نهادی رسمی مانند پلیس و نیروهای انتظامی دارند (فوکویاما، ۱۳۸۵: ۲۷). یکی از بزرگ ترین کاستی های سرمایه اجتماعی، فقدان اتفاق نظر در سنجش و اندازه گیری آن است. فوکویاما معتقد است سنجش سرمایه اجتماعی به دلیل بُعد کیفیتی آن مشکل است. به نظر او، به جای سنجش و اندازه گیری سرمایه اجتماعی به مثابه ارزشی مثبت، می توان نبود سرمایه اجتماعی را از طریق وجود برخی از پدیده های اجتماعی از قبیل میزان جرم و جنایت، فروپاشی خانواده، آسیبهای اجتماعی، مصرف مواد مخدر، طرح دعاوی و شکایت، خودکشی، فرار از مالیات و موارد مشابه، با روش های مرسوم اندازه گیری کرد (اخترمحقی، ۱۳۸۵: ۲۰). امنیت اجتماعی از نگاه بوزان به حفظ مجموع ویژگی هایی ارجاع دارد که بر مبنای آن افراد خودشان را به عنوان عضو یک گروه اجتماعی قلمداد می کنند یا به بیان دیگر معطوف به جنبه هایی از زندگی فرد می گردد که هویت گروهی او را سامان می بخشد (صمدی بگه جان، ۱۳۸۴: ۳۸).

از سویی دیگر به اعتقاد پارک و برگس امنیت و محیط فیزیکی شهر با الگوها ی فرهنگی - اجتماعی، جمعیت شهری و زندگی شهری در هم تنیده است. پارک بر این باور است که نواحی شهری از ایجاد امنیت در شهر ممانعت می کند و انحرافات اجتماعی و بزهکاری را سبب می شود. یکی از پیش فرض های اساسی پارک و برگس این است که آن دسته از حوزه های درون شهری تجاری و صنعتی که به لحاظ اجتماعی دچار بی سازمانی اجتماعی شده اند ارزش ها و سنت های بزهکارانه و جنایی را توسعه می دهند (پارک و برگس، ۱۹۲۷).

از دید پارسونز، نهادها و سازمانهای اجتماعی عوامل اجرایی و ابزارهای جامعه پذیری الگوهای رفتاری و ایجاد احساس امنیت جهت حضور در جامعه را عهده دار

هستند. در صورتی که نهادها و سازمانهای کارگزار جامعه پذیری نظیر خانواده، مدرسه و وسایل ارتباط جمعی کارایی لازم را جهت ایجاد احساس امنیت نداشته باشند جامعه دچار بی‌سازمانی اجتماعی گردیده و پیامد آن شیوع رفتاربرهکارانه در جامعه است. به اعتقاد پارسونز افراد با درونی کردن هنجارها روی پیوستاری قرار می‌گیرند که در یک طرف آن رضایت و اقتناع درونی و برخورداری از احساس امنیت و پذیرش اجتماعی برای افراد است و در طرف دیگر آن نابسامانی و بی‌هنجاری و رفتار انحرافی است که اجبار و اضطراب اجتماعی را به همراه دارد (روشه گی، ۱۳۷۶).

بررسی عوامل مؤثر بر میزان احساس امنیت اجتماعی با تأکید بر سرمایه اجتماعی، عنوان پژوهش نجیبی ربیعی (۱۳۸۵) است که نشان داد سرمایه اجتماعی با احساس امنیت فکری، خانوادگی، اجتماعی، جمعی و مالی همبستگی دارد. همچنین اشکال مختلف سرمایه و طبقه اجتماعی با میزان احساس امنیت ارتباط دارد (بیات، ۱۳۸۹: ۵۶).

مدیری (۱۳۸۵) در پژوهشی با عنوان جرم، خشونت و احساس امنیت در فضاهای عمومی شهر تهران، نشان داد که جرم بیش از خشونت می‌تواند مانع حضور مردم در فضاهای شهری و کاهش احساس امنیت گردد.

بررسی رابطه اعتماد اجتماعی و احساس امنیت، پژوهشی پیمایشی است که توسط گروسی و میرزایی (۱۳۸۵) انجام شده و در آن تلاش شد تا تأثیر شاخص‌های اعتماد اجتماعی بر احساس امنیت در میان دانشجویان دختر دانشگاه آزاد اسلامی جیرفت بررسی شود. نتایج این مطالعه نشان داد که دانشجویانی که از گروه‌های قومی متفاوت هستند، احساس امنیت اجتماعی مشابهی ندارند. همچنان که دختران متعلق به گروه‌های درآمدی متفاوت از نظر میزان احساس امنیت اجتماعی با یکدیگر تفاوت دارند و اعتماد بین شخصی پاسخگویان یعنی اعتماد به افراد خاص و نزدیک که به طور روزانه با آن‌ها در تعامل هستند بر سطح احساس امنیت اجتماعی آن‌ها تأثیر دارد. پژوهشی که با عنوان بررسی میزان احساس امنیت اجتماعی شهروندان تهرانی توسط الیاسی (۱۳۸۶) انجام شد، نشان داد که میزان احساس امنیت اجتماعی شهروندان تهرانی پایین می‌باشد، اگرچه نسبت به گذشته بهبود و افزایش یافته است. اکثر پاسخگویان عملکرد نیروی انتظامی را در سطح جامعه در خصوص ایجاد امنیت موفقیت‌آمیز و عملکرد قوه قضائیه را به طور کلی ناموفق ارزیابی کرده‌اند. فرایی و رادجهانبانی (۱۳۸۹) در بررسی و سنجش حس امنیت در مناطق مختلف شهری به این نتیجه رسیدند که مردم در شناسایی فضاهای ناامن در کل شهر تفاهم

نسبی دارند. اکثریت آن‌ها محله‌های پایین شهر، حاشیه ساختمان‌های نیمه کاره و کوچه‌های خلوت و تاریک را فضاهایی با امنیت کم ارزیابی می‌کنند. این حس عدم امنیت در خیابان‌های شلوغ و مملو از جمعیت کاهش می‌یابد. همچنین نتایج ایشان نشان داد که مردم حضور مؤثر پلیس و نیروی انتظامی، ارتقای سطح فرهنگی و وجود شرایط فضا را مهم‌ترین عامل در ایجاد حس امنیت می‌دانند.

فرهادپور و همکاران (۱۳۹۱) در تحقیقی با عنوان بررسی ادراک شهروندان از احساس امنیت و عوامل مؤثر بر آن در استان خراسان جنوبی، به این نتیجه رسیده‌اند که میزان امنیت براساس جنسیت و سن متفاوت است.

در پژوهشی که در زمینه رابطه امنیت اجتماعی و سرمایه اجتماعی (مطالعه مورد شهر اردبیل) انجام گرفته است، تاثیر مولفه‌های مختلف و سرمایه اجتماعی نظیر اعتماد اجتماعی، نقش خانواده، پیوستگی اعضای خانواده، و روابط اجتماعی بر اساس امنیت اجتماعی مورد واکاوی قرار گرفته است و نتایج به دست آمده بیانگر این مهم است که: هر چه میزان سرمایه اجتماعی در بین خانواده و جامعه بیش تر باشد به همان اندازه احساس امنیت نیز بیش تر خواهد بود. تمامی مولفه‌های ذکر شده رابطه معناداری با احساس امنیت دارند و در تحلیل نهایی شاخص اعتماد بیش ترین همبستگی را با احساس امنیت نشان داده است (نادری و جاهد، ۱۳۸۹).

پژوهشی تحت عنوان «تأثیر پایگاه اجتماعی - اقتصادی و هویت قومی بر احساس امنیت اجتماعی، توسط حسینی و همکاران (۱۳۸۸) با هدف بررسی جامعه شناختی احساس امنیت انجام شده است. این تحقیق به روش پیمایشی و با استفاده از تکنیک پرسشنامه صورت گرفته است. یافته‌های این تحقیق نشان داده است که دو متغیر احساس محرومیت نسبی و احساس بی‌قدرتی، هم چنین متغیرهای هویت قومی و جنسیت، به ترتیب بر احساس امنیت افراد اثر گذارند (حسینی، ۱۳۸۸). سلطانی فرد (۱۳۸۷) در پژوهشی تحت عنوان «آموزش رسانه‌ای، تامین و حفظ امنیت اجتماعی» به بررسی راهبردها و تاکتیک‌های آموزش مؤثر در راه تامین و حفظ امنیت اجتماعی پرداخته و به این نتیجه دست یافت که با آموزش‌های مؤثر در حوزه امنیت اجتماعی می‌توان مردم را در مشارکت برای حفظ امنیت اجتماعی ترغیب کرد.

ساروخانی و نوید نیا (۱۳۸۵)، در پژوهشی تحت عنوان «امنیت اجتماعی خانواده و محل سکونت در تهران» به بررسی امنیت اجتماعی در شمال و جنوب تهران پرداخته است. نتایج آن پژوهش هم نشان داد که گرچه میانگین امنیت جانی و شغلی در منطقه شمال تهران بالاتر است، اما امنیت مالی در مناطق جنوب شهر بیشتر از

شمال آن است. چون به علت کمی مال کمتر در معرض سرقت قرار می گیرند. تاجبخش و همکاران (۱۳۹۲) در مقاله‌ای تحت عنوان رابطه بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت در شهر حمیدیه معتقد است «سرمایه اجتماعی با بهره مندی از مولفه‌هایی نظیر اعتماد و روابط اجتماعی در توسعه نظم و امنیت موثر است.» ابراهیم زاده (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان «احساس امنیت شهروندان و نیروهای حافظ امنیت» معتقد است با افزایش توانمندی و فعالیت اجتماعی نیروهای حافظ امنیت، احساس امنیت شهروندان افزایش می یابد.

در تحقیقی با عنوان «راهبردهای بهبود و احساس امنیت اجتماعی» محقق سرمایه اجتماعی را مهمترین مولفه موثر بر احساس امنیت اجتماعی در میان شهروندان دانسته و یکی از موثرترین راهکارها را ارتقای احساس امنیت اجتماعی، شناسایی و جرح و تعدیل عوامل موثر بر احساس امنیت شهروندان آن جامعه می داند (امینی و همکاران، ۱۳۹۴).

در تحقیقی با عنوان «بررسی عوامل مرتبط با میزان احساس امنیت شهروندان» محقق معتقد است بین متغیرهای سن، تحصیلات، و احساس امنیت اجتماعی شهروندان رابطه معناداری وجود دارد (حاتمی و همکاران، ۱۳۹۴).

در پژوهش حاضر، علاوه بر سنجش آماری سرمایه اجتماعی، بی نظمی اجتماعی و درک از میزان بروز جرایم در بین دانش آموزان، رابطه هر کدام به طور جداگانه با احساس امنیت مورد ارزیابی قرار گرفته است.

فرضیه‌ها

۱. بین میزان سرمایه اجتماعی و احساس امنیت دانش آموزان شهر مشهد رابطه مستقیم وجود دارد.
۲. بین وضعیت خانوادگی و احساس امنیت در میان فرزندان رابطه وجود دارد.

تعریف جامعه آماری

جامعه آماری کل دانش آموزان دختر و پسر سال اول دبیرستان (مدارس دولتی، غیر دولتی، ازراه دور، شبانه) آموزش و پرورش شهر مشهد می باشند. نمونه آماری ۳۹۵ نفر که به صورت تصادفی انتخاب شده اند. شیوه نمره گذاری براساس معیار لیکرت، و اجرای پرسشنامه توسط پرسشگران در محل به صورت حضوری انجام پذیرفته است. ابزار اندازه گیری از نظر اجرا پرسشنامه محقق ساخته بوده است که برای تهیه و تنظیم پرسشنامه در ابتدا به بررسی نظریه‌ها و تحقیقات انجام شده پرداخته شد و سوالات مناسب برای شاخصه‌ها در پرسشنامه اولیه تهیه و پس از

چندین مرحله بازبینی پرسشنامه نهایی که شامل ۱۹ سوال بسته پاسخ (به صورت مجموعه ای) و ۷ سوال باز پاسخ می باشد انتخاب گردید.

جهت محاسبه حجم نمونه براساس جدول گریسی- مورگان حجم نمونه مورد نظر به دست آمد. از آنجایی که جامعه آماری وسیع و گسترده و تراکم جمعیتی نیز در نقاط مختلف شهر متفاوت بود، از روش نمونه گیری چندمرحله ای استفاده شده است. در مرحله اول برای انتخاب حجم نمونه، شهر مشهد به سه منطقه از نظر جغرافیایی (منطقه برخوردار، منطقه نیمه برخوردار و منطقه محروم) تقسیم شد و سپس در داخل خوشه ها نمونه گیری سیستماتیک به عمل آمد. برای گردآوری اطلاعات در تحقیق حاضر از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است. پس از تهیه سؤالات پرسشنامه و اصلاحات علمی و ادبی توسط ناظران و چند تن از کارشناسان از اعتبار صوری و نیز از ضریب آلفای کرونباخ برای بررسی پایایی پرسشنامه استفاده شد. ضریب پایایی این پرسشنامه براساس روش آلفای کرونباخ $0/78$ برآورد گردیده است. توصیف و تحلیل داده ها به کمک نرم افزار SPSS با استفاده از آزمون های آماری ضریب همبستگی پیرسون، تحلیل واریانس یک طرفه (t, F) با دو گروه مستقل و رگرسیون خطی چندمتغیره انجام شده است.

یافته ها

میزان احساس امنیت دانش آموزان در شهر مشهد

جهت سنجش احساس امنیت به عنوان متغیر وابسته از پرسش هایی که در جدول (۱) مشاهده می گردد، استفاده شده که نتایج بیانگر احساس ناامنی دانش آموزان شهر مشهد و خانواده های آنان است.

جدول (۱) آماره های توصیفی احساس امنیت دانش آموزان شهر مشهد

SD	M	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	گویه ها
۱/۲۲	۲/۴۵	۳۴	۳۸	۱۲۲	۸۹	۹۹	۴- میزان احساس امنیت در شهر مشهد
		۸/۹	۹/۹	۳۱/۹	۲۳/۳	۲۵/۹	%
۱/۲۸	۲/۷۸	۴۳	۶۸	۱۱۹	۶۸	۸۴	۴- میزان احساس امنیت منطقه مسکونی
		۱۱/۳	۱۷/۸	۳۱/۲	۱۷/۸	۲۲	%
۱/۱۴	۳/۰۴	۴۷	۷۸	۱۴۰	۷۷	۴۰	۴- میزان احساس امنیت در بازار
		۱۲/۳	۲۰/۴	۳۶/۶	۲۰/۲	۲/۵	%
۱/۱۲	۲/۹۳	۴۷	۷۸	۱۴۰	۷۷	۴۰	۴- میزان احساس امنیت در مکان های تفریحی
		۹/۹	۱۷	۴۱/۹	۱۸/۶	۱۲/۶	%
۱/۱۹	۲/۳۱	۱۹	۴۷	۱۱۶	۷۹	۱۲۱	۴- میزان احساس امنیت در مناطق حاشیه شهر
		۵	۱۲/۳	۳/۴	۲۰/۷	۳۱/۷	%
۲/۹۷	۸/۷	۱۷۸	۱۴۱	۱۲۲	۴۰	۲۰	۴- میزان احساس امنیت در محیط اعضای خانواده
		۶۸/۹	۳۷/۷	۳۱/۹	۱۲/۶	۱/۵	%

یافته ها نشان داد که ۲۵/۹٪ از پاسخگویان میزان احساس امنیت خود را در شهر مشهد در حاشیه شهر خیلی کم ارزیابی می کنند. ۲۳/۳٪ آنها احساس امنیت خود را در سطح کم و ۳۱/۹٪ در حد متوسط و تنها ۹/۹٪ در حد زیاد و ۸/۹٪ در حد خیلی زیاد ارزیابی کرده اند. اکثر پاسخگویان احساس امنیت در منطقه مسکونی خود را در حد متوسط (۳۱/۲٪)، ۲۲٪ در حد خیلی کم، ۱۷/۸٪ کم، ۱۷/۸٪ زیاد و ۱۱/۳٪ نیز خیلی زیاد ارزیابی نموده اند. طبق نتایج، ۱۰/۵٪ پاسخگویان در بازارهای شهر دارای احساس امنیت خیلی کم، ۲۰/۲٪ کم، ۳۶/۶٪ متوسط و ۲۰/۴٪ زیاد هستند. همچنین، ۱۲/۳٪ از پاسخگویان احساس امنیت خود را در بازارهای شهر در سطح خیلی زیاد ارزیابی کرده اند. در رابطه با احساس امنیت در مکان های تفریحی و پارک ها ۴۲٪ پاسخگویان میزان احساس امنیت خود را کم و خیلی کم، ۴۱/۹٪ متوسط و ۲۶/۹٪ در سطح زیاد و خیلی زیاد ارزیابی نموده اند. و در رابطه با مولفه ششم، ۶۸/۹٪ از پاسخگویان امنیت در محیط خانواده و اعضای خانواده (اعم از عمه، عمو، دایی و خاله) را در سطح خیلی زیاد ارزیابی نموده اند. میانگین میزان احساس امنیت دانش آموزان در ۴ گویه در قالب طیف لیکرت در حد متوسط ۵ برای شهروندان شهر مشهد است و احساس امنیت دانش آموزان در بازار، میانگینی بالاتر از حد متوسط داشته است.

❖ **تأثیر پایگاه اقتصادی-اجتماعی بر احساس امنیت دانش آموزان شهر مشهد**
در این پژوهش تأثیر پایگاه اقتصادی-اجتماعی افراد بر احساس امنیت شهروندان با استفاده از ۳ مؤلفه جنسیت، سطح تحصیلات و میزان درآمد مورد ارزیابی قرار گرفته است.

❖ رابطه تحصیلات خانواده و احساس امنیت دانش آموزان

میزان تحصیلات شهروندان تا سطح دکترا مورد بررسی قرار گرفته است. بیشترین فراوانی مربوط به تحصیلات راهنمایی و کمتر از دیپلم بود که در مجموع ۲۵/۷٪ از پاسخگویان را شامل می شود. از ضریب همبستگی رتبه ای اسپیرمن برای سنجش رابطه بین دو متغیر میزان احساس امنیت و تحصیلات خانواده های دانش آموزان استفاده شد که با توجه به بالاتر بودن مقدار همبستگی ($r_s=0/056$) در سطح خطای بزرگتر از ۰/۰۵، باید گفت که بین میزان تحصیلات و احساس امنیت رابطه وجود ندارد.

❖ تفاوت احساس امنیت دانش آموزان در خانواده بر حسب جنسیت

جنسیت پاسخگویان یکی دیگر از مؤلفه های موثر در احساس امنیت آنها به شمار می رود. همان گونه که در جدول (۲) ملاحظه می گردد، ۵۲/۹٪ پاسخگویان پسر و ۴۷۵/۱ آنان دختر بوده اند. میانگین احساس امنیت به دست آمده برای مردان برابر با ۳/۲ و برای زنان ۲/۸ بود که نشان دهنده احساس امنیت کمتر در بین دختران بود. با توجه به نتیجه آزمون t با دو نمونه مستقل ($t=86/02$ ، $P/0.01 >$) نیز، تفاوت احساس امنیت در پسران و دختران معنی دار است و پسران از احساس امنیت بیشتری در قیاس با دختران برخوردارند.

جدول (۲) آزمون تفاوت میانگین احساس امنیت بر حسب جنسیت

جنسیت	f	%	M	SD	t	P
پسر	۲/۲	۵۲/۹	۳/۲	۱۴/۵۱	۸۶/۰۲	<0/001
دختر	۱۸۰	۴۷/۱	۲/۸	۰/۵۰		

درک از بروز جرایم در بین نوجوانان شهر مشهد

جدول (۳) آماره توصیفی درک از میزان بروز جرایم در شهر

SD	M	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	گویه ها
۱/۳۷	۲/۳۱	۱۵۷	۷۱	۷۴	۳۹	۴۱	۱- مواجه مستقیم با بزهکاری و جرم در شهر مشهد
		۴۱/۱	۱۸/۶	۱۹/۴	۱۰/۲	۱۰/۷	%
۱/۴۰	۳/۰۳	۷۱	۸۰	۷۴	۸۱	۷۶	۲- نقش خیابانها و کوچه های شهر در وقوع جرم
		۱۸/۶	۲۰/۹	۱۹/۴	۲۱/۲	۱۹/۹	%
۱/۳۱	۲/۵۸	۱۰۱	۹۷	۹۲	۴۷	۴۵	۳- ارزیابی میزان وقوع جرایم در شهر مشهد
		۲۶/۴	۲۵/۴	۲۴/۱	۱۲/۳	۱۱/۸	%

* هرچه میانگین کوچک تر باشد، نشان دهنده میزان پایین تر احساس امنیت است. ضریب همبستگی پیرسون (جدول ۵) بین دو متغیر درک از میزان بروز جرایم و احساس امنیت برابر با ۰/۵۱۱ است که در سطح خطای کوچکتر از ۰/۰۰۱ معنادار می باشد. بنابراین فرضیه سوم پژوهش مبنی بر وجود رابطه بین درک از بروز جرایم در شهر مشهد و احساس امنیت تأیید می گردد. به عبارت دیگر، هر چه درک خانواده ها از میزان بروز جرم در شهر مشهد افزایش یابد، احساس امنیت فرزندان بیشتر می گردد.

جدول (۴) آزمون رابطه بین درک از میزان بروز جرایم و احساس امنیت

نام متغیر	r	P
درک از میزان بروز جرایم	۰/۵۱۱	<۰/۰۰۱

رابطه بی نظمی اجتماعی و احساس امنیت دانش آموزان

متغیر بی نظمی اجتماعی بر اساس ۸ سؤال مورد بررسی قرار گرفته است. چنانکه ملاحظه می شود پاسخگویان نظر خود را در مورد هر یک از جرائم و تخلفات بر مبنای طیف پنج درجه ای لیکرت بیان داشته اند. نتایج مندرج به شرح جدول (۶) است.

جدول (۵) آماره توصیفی میزان بی‌نظمی اجتماعی در بین دانش‌آموزان

گروه‌ها	بی‌نظمی %	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	M	SD
۱- میزان خرید و فروش مواد مخدر	f	۴۳	۷۴	۸۴	۹۱	۹۰	۱/۳۲
	%	۱۱/۳	۱۹/۴	۲۲	۲۳/۸	۲۳/۶	۲/۷۱
۲- میزان مصرف مواد مخدر	f	۳۹	۵۴	۸۶	۹۸	۱۰۴	۲/۳۵
	%	۱۰/۲	۱۴/۱	۲۲/۵	۲۵/۷	۲۷/۲	۲/۶۴
۳- میزان سرقت اتومبیل	f	۴۸	۴۴	۱۰۳	۸۸	۹۹	۱/۳۲
	%	۱۲/۶	۱۱/۵	۲۷	۲۳	۲۵/۹	۲/۶۲
۴- میزان سرقت از منازل	f	۳۵	۵۴	۱۰۸	۷۳	۱۱۲	۱/۲۹
	%	۹/۲	۱۴/۱	۲۸/۳	۱۹/۱	۲۹/۳	۲/۵۵
۵- کلاهبرداری	f	۴۱	۵۵	۱۰۳	۹۰	۹۱	۲/۸۰
	%	۱۰/۷	۱۴/۶	۲۷	۲۳/۶	۲۳/۸	۲/۸۲
۶- اخاذی و زورگیری	f	۴۶	۵۲	۹۵	۸۸	۱۰۱	۱/۳۲
	%	۱۲	۱۳/۶	۲۴/۹	۲۳	۲۶/۴	۲/۶۲
۷- ایجاد مزاحمت برای نوامیس	f	۴۲	۵۴	۹۴	۶۹	۱۲۳	۱/۳۵
	%	۱۱	۱۴/۱	۲۴/۶	۱۸/۱	۲۳/۲	۲/۵۴
۸- قتل به نفس	f	۴۴	۶۳	۱۰۶	۹۰	۷۸	۲/۳۳
	%	۱۱/۵	۱۶/۵	۲۷/۷	۲۳/۶	۲۰/۴	۲/۸۵

مزاحمت خیابانی، ارتباطات بین دو جنس، و پس از آن سرقت از منازل، اخاذی و زورگیری و سرقت اتومبیل از نظر پاسخگویان میانگین کمتری را نشان می‌دهد (جدول ۶). جدول (۷) ضریب همبستگی بین بی‌نظمی اجتماعی و احساس امنیت را نشان می‌دهد که طبق آن، مقدار این ضریب در سطح خطای بزرگتر از ۰/۰۰۱ معنادار است و بنابراین فرضیه فوق تأیید می‌گردد. همچنین، با توجه به مقدار ضریب همبستگی به دست آمده ($r = ۰/۸۷۴$) احساس امنیت با بی‌نظمی اجتماعی رابطه مستحکمی دارد. در واقع، هرچه بی‌نظمی اجتماعی بیشتر باشد، احساس ناامنی نیز بیشتر می‌شود.

جدول (۶) آزمون رابطه بین بی‌نظمی اجتماعی و احساس امنیت دانش آموزان

نام متغیر	r	P
بی‌نظمی اجتماعی	۰/۸۷۴	<۰/۰۰۱

♦ رابطه بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت دانش آموزان

همانگونه که قبلاً ذکر شد، در این پژوهش، سرمایه اجتماعی با سه شاخص اصلی (اعتماد اجتماعی، حمایت اجتماعی و میزان ریسک و مخاطره) ارزیابی شده است.

♦ رابطه بین اعتماد اجتماعی و احساس امنیت دانش آموزان

گرچه گویه‌های مربوط به ریسک و مخاطره نیز بیانگر میزان اعتماد اجتماعی افراد می‌باشد، اما در این پژوهش کوشش شده با یک سؤال مستقیم در این زمینه، میزان اعتماد افراد به یکدیگر مورد ارزیابی قرار گیرد. همان‌طور که ملاحظه می‌گردد، ۳۳/۵٪ پاسخگویان اعتمادشان به دیگران را در حد زیاد و خیلی زیاد، ۲۹/۸٪ در حد متوسط و ۲۶/۷٪ نیز کم و خیلی کم دانسته‌اند. میزان اعتماد اجتماعی شهروندان مطابق با میانگین جدول برابر با ۲/۹۱ (۵<۱ با میانه ۳) می‌باشد

جدول (۷) آماره توصیفی میزان اعتماد اجتماعی در بین دانش آموزان

گویه‌ها	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	M	SD
میزان اعتماد نسبت به مراجعه افراد به منزلتان (ماموران آب، برق و...) غیر از خانواده	۳۶	۶۶	۱۵۲	۸۲	۴۶	۲/۹۱	۱/۱۱
فراوانی درصد	۹/۴	۱۷/۳	۲۹/۸	۲۱/۵	۱۲		

مقدار ضریب همبستگی اعتماد اجتماعی و احساس امنیت دانش آموزان ($r=0/106$) در سطح خطای کوچکتر از ۰/۰۵ نشانگر آن است که اعتماد اجتماعی رابطه مثبتی با احساس امنیت دانش آموزان دارد؛ به طوری که هرچه میزان اعتماد اجتماعی بیشتر باشد، احساس امنیت نوجوانان افزایش پیدا می‌کند (جدول ۸).

اجتماعی دانش آموزان

نام متغیر	R	P
اعتماد اجتماعی	۰/۱۰۶	<۰/۰۵

۱۷۱

۳ رابطه حمایت اجتماعی خانواده و احساس امنیت دانش آموزان

حمایت اجتماعی خانواده دلالت بر همیاری و کمک دارد. در شهر مشهد پاسخ‌ها نشانگر درصد بالایی از احتمال یاری از جانب خانواده واجتماع می‌باشد؛ به طوری که ۵۴/۷٪ پاسخگویان این احتمال را زیاد و خیلی زیاد، ۲۳/۸٪ در حد متوسط و ۲۱/۵٪ در حد کم و خیلی کم اظهار نموده‌اند. میانگین گویه پاسخ داده شده به مؤلفه میزان حمایت اجتماعی نمره ۲/۴۳ (<۵ ابا میانه ۲) را کسب کرده است که بیانگر میزان متوسط رو به بالای حمایت اجتماعی خانواده در بین دانش آموزان می‌باشد (جدول ۹).

جدول (۹) آماره توصیفی میزان حمایت اجتماعی خانواده و احساس امنیت دانش

آموزان

گویه‌ها	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	M	SD
تا چه میزان احتمال می‌دهید در هنگام بروز مشکلات اعضای خانواده به حمایت و کمک شما بیایند؟	۱۱/۸	۹/۷	۲۳/۸	۱۸/۸	۳۵/۹	۲/۴۳	۱/۳۶
	۴۵	۳۷	۹۱	۷۲	۱۳۷		
	فراوانی						
	درصد						

مقدار ضریب همبستگی حمایت اجتماعی و احساس امنیت دانش آموزان ($r=0/148$) در سطح خطای بزرگتر از ۰/۰۱ نشانگر آن است که هرچه میزان حمایت اجتماعی و کاهش رفتارهای آسیب زادر میان خانواده نمود داشته باشد، دانش آموزان احساس امنیت بیشتری می‌کنند (جدول ۱۰).

جدول (۱۰) آزمون رابطه بین حمایت اجتماعی و احساس امنیت دانش آموزان

نام متغیر	r	P
حمایت اجتماعی (عدم وجود رفتارهای آسیب زادر میان خانواده)	۰/۱۴۸	<۰/۰۱

عوامل موثر بر احساس امنیت دانش آموزان سال اول متوسطه شهر مشهد (با تأکید بر سرمایه اجتماعی)

۱۷ رابطه ریسک، مخاطره، احساس امنیت و دور شدن از آسیب های اجتماعی دانش آموزان

نتایج تحلیل گویه های مربوط به ریسک و مخاطره نشانگر آن است که برای بیشتر افراد، ریسک و خطر کردن در موقعیت های مختلف زندگی بالاست. به طوری که با سنجشی که از میزان میانگین ها به دست آمده، میانگینی پایین تر از حد متوسط حاصل شده که در واقع بیانگر این نکته است که اشخاص در بسیاری از موقعیت ها احساس خطر می کنند.

جدول (۱۱) آماره های توصیفی میزان ریسک و مخاطره در بین دانش آموزان

SID	M	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	گویه ها	
							فراوانی	درصد
۱/۳۸	۲/۵۰	۱۳۱	۶۹	۸۶	۵۱	۴۵	فراوانی	۱- خالی گذاشتن منزل به مدت چند روز
		۳۴/۳	۱۸/۱	۲۲/۵	۱۳/۴	۱۱/۸	درصد	
۲/۳۷	۲/۶۵	۱۱۲	۸۴	۹۱	۵۳	۴۱	فراوانی	۲- ترک و رها کردن اتومبیل در خیابان
		۲۹/۳	۲۲	۲۳/۸	۱۳/۹	۱۰/۷	درصد	
۱/۳۶	۲/۴۳	۱۳۵	۷۳	۸۹	۴۱	۴۳	فراوانی	۳- حمل پول نقد به مقدار زیاد
		۳۵/۳	۱۹/۱	۲۳/۳	۱۰/۷	۱۱/۳	درصد	
۱/۲۳	۲/۳۷	۱۴۰	۷۵	۸۷	۴۴	۳۶	فراوانی	۴- سپردن سرمایه به شخص دیگری جهت سرمایه گذاری
		۳۶/۶	۱۹/۶	۲۲/۸	۱۱/۵	۹/۴	درصد	
۱/۳۱	۲/۳۵	۱۴۲	۷۶	۸۷	۴۴	۳۳	فراوانی	۵- قدم زدن در مسیرهای خلوت
		۳۷/۲	۱۹/۹	۲۲/۸	۱۱/۵	۸/۶	درصد	
۱/۴۱	۲/۳۵	۱۵۶	۶۸	۷۱	۴۱	۴۶	فراوانی	۶- تردد دختران به تنهایی در شب
		۴۰/۸	۱۷/۸	۱۸/۶	۱۰/۷	۱۲	درصد	
۱/۳۲	۲/۴۱	۱۳۲	۸۳	۸۴	۴۶	۳۷	فراوانی	۷- کمک به سر نشینان ماشینی که در شب خراب شده
		۳۴/۶	۲۱/۷	۲۲	۱۲	۹/۷	درصد	
۱/۳۳	۲/۳۰	۱۵۰	۸۰	۷۹	۳۴	۳۹	فراوانی	۸- فرستادن کودکان به مدرسه در مسیری طولانی
		۳۹/۳	۲۰/۹	۲۰/۷	۸/۹	۱۰/۲	درصد	
۱/۳۲	۲/۴۴	۱۲۴	۹۳	۷۴	۵۴	۳۷	فراوانی	۹- ترس از حضور هر یک از اعضای خانواده به تنهایی در بیرون از منزل
		۳۲/۵	۲۴/۳	۱۹/۴	۱۴/۱	۹/۷	درصد	

۱/۳۱	۲/۲۰	۱۵۹	۸۳	۷۴	۳۷	۲۹	فراوانی	۱۰- مراقبت از کیف و وسایل شخصی در مکان های شلوغ
		۴۱/۶	۲۱/۷	۱۹/۴	۹/۷	۷/۶	درصد	
۱/۲۱	۲/۷۹	۷۳	۷۰	۱۴۲	۵۸	۳۹	فراوانی	۱۱- احساس ناامنی از حضور در بیرون از منزل در ساعات خلوت روز
		۱۹/۱	۱۸/۳	۳۷/۲	۱۵/۲	۱۰/۲	درصد	

* هرچه مقدار میانگین بالاتر باشد، نشان دهنده میزان بالاتری از خطر آمیز بودن موقعیت ها است.

همان گونه که در جدول (۱۲) مشاهده می گردد، مقدار ضریب همستگی بین ریسک، مخاطره، احساس امنیت دانش آموزان ($r=0/747$ ، $P<0/001$) بیانگر ارتباط مثبت بین این دو متغیر است.

جدول (۱۲) آزمون رابطه بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت دانش آموزان

نام متغیر	R	P
ریسک و مخاطره	۰/۷۴۷	۰/۰۰۰

در مجموع، نتایج به دست آمده نشانگر رابطه مثبت بین تمامی مؤلفه های سرمایه اجتماعی با احساس امنیت دانش آموزان و وضعیت خانوادگی و دوری از آسیب های اجتماعی در میان آنان می باشد که در این بین ریسک و مخاطره بیشترین ارتباط را با احساس امنیت دانش آموزان نشان می دهد. بنابراین می توان گفت، بین میزان سرمایه اجتماعی و احساس امنیت دانش آموزان در خانواده رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد.

نتیجه گیری و پیشنهادات

پژوهش حاضر با هدف « بررسی عوامل موثر بر احساس امنیت دانش آموزان سال اول متوسطه شهر مشهد با تأکید بر سرمایه اجتماعی » صورت گرفته است. فرضیه اصلی این تحقیق این بود که بین میزان سرمایه اجتماعی و احساس امنیت دانش آموزان شهر مشهد رابطه وجود دارد، به نحوی که هر چه میزان سرمایه اجتماعی بالاتر باشد میزان احساس امنیت اجتماعی نیز بیشتر خواهد بود. اطلاعات و نتایج جداول این پژوهش نشان می دهد که میزان احساس امنیت دانش آموزان در مجموع در حد متوسط است و بین پایگاه اقتصادی- اجتماعی دانش آموزان بی نظمی اجتماعی، نوع رفتار خانواده با دانش آموز و سرمایه اجتماعی با احساس امنیت رابطه وجود دارد. متغیرهای حمایت اجتماعی و اعتماد اجتماعی اثر مثبت بر احساس امنیت دانش آموزان دارند. هم چنین نتایج نشان دهنده این موضوع است که بین ابعاد مختلف سرمایه اجتماعی شامل حمایت اجتماعی و اعتماد اجتماعی با احساس امنیت اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد به طوری که می توان بیان کرد که با افزایش سرمایه اجتماعی دانش آموزان احساس امنیت اجتماعی آنها نیز افزایش پیدا می کند که نتایج این تحقیق در مورد رابطه مستقیم بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی با یافته های تحقیقاتی هم چون کار تحقیقی محسن رادی درباره سرمایه اجتماعی و امنیت اجتماعی، مقاله تحقیقی فرامرزی تقی لو در مورد بررسی رابطه سرمایه اجتماعی با امنیت، پایان نامه مریم نجیبی ربیعی با عنوان بررسی عوامل مؤثر بر میزان احساس امنیت اجتماعی با تأکید بر سرمایه اجتماعی، پایان نامه جمیل صمدی بگه جان در مورد امنیت اجتماعی در شهر سنجید هماهنگ بوده است. همانگونه که قبلاً ذکر شد، در این پژوهش، سرمایه اجتماعی با سه شاخص اصلی (اعتماد اجتماعی، حمایت اجتماعی و میزان ریسک و مخاطره) مورد نظر است. مقدار ضریب همبستگی اعتماد اجتماعی و احساس امنیت دانش آموزان نشانگر آن است که اعتماد اجتماعی رابطه مثبتی با احساس امنیت دانش آموزان دارد، به طوری که هر چه میزان اعتماد اجتماعی بیشتر باشد، احساس امنیت نوجوانان افزایش پیدا می کند. این نتیجه با نتایج تحقیقات گروسی و میرزایی (۱۳۸۵) هماهنگ است. گرچه از نظر آن دو افرادی که از گروه های قومی متفاوت هستند، احساس امنیت اجتماعی مشابهی ندارند.

در پژوهش حاضر، علاوه بر سنجش آماری سرمایه اجتماعی، بی نظمی اجتماعی و درک از میزان بروز جرایم در بین دانش آموزان و رابطه هر کدام به طور جداگانه با احساس امنیت مورد مطالعه قرار گرفته است نوجوانان و جوانان در شناسایی

فضاهای ناامن تفاهم نسبی دارند و اکثریت آنها حاشیه شهرها را فضاهایی با امنیت کم ارزیابی نموده‌اند. میانگین درک از میزان وقوع جرایم و ناامنی در شهر مشهد نشان داد که میزان مواجه شدن مستقیم پاسخگویان با جرایم بیشتر از حد متوسط است. این نتایج با تحقیقات قرایی و راد جهانبانی (۱۳۸۹) هماهنگ است. ولی نتایج ایشان نشان داد که مردم حضور مؤثر پلیس و نیروی انتظامی، ارتقای سطح فرهنگی و وجود شرایط فضا را مهم‌ترین عامل در ایجاد حس امنیت می‌دانند. ولی در این پژوهش، با تأکید بر میزان حمایت اجتماعی افراد و اعتماد آنان نسبت به یکدیگر، احساس امنیت در حال افزایش است. اعتماد اجتماعی، حمایت اجتماعی سرمایه اجتماعی رابطه معناداری با احساس امنیت دانش آموزان نشان می‌دهند.

در مطالعه حاضر بین فرضیات میزان تحصیلات و احساس امنیت شهروندان تفاوت معناداری وجود دارد. بدین معنا که با افزایش میزان تحصیلات شهروندان، میزان احساس امنیت آنان کاهش می‌یابد. جنسیت افراد بر احساس امنیت تأثیر دارد به طوری که پسران نسبت به دختران احساس امنیت بیشتری می‌کنند. رابطه مثبت بین درک از میزان بروز جرایم و احساس امنیت دانش آموزان در جامعه مورد پژوهش مشاهده شد. بنابراین در اینجا نظریه نظم اجتماعی تایید می‌شود.

بر اساس رهیافت تئوریک بوردیو و پاتنام سرمایه اجتماعی با ایجاد و گسترش پیوندهای اجتماعی میان افراد موجب بالا رفتن احساس امنیت اجتماعی می‌شود. در این تحقیق سه رکن اعتماد اجتماعی، حمایت اجتماعی و احساس امنیت در میان خانواده و ریسک و مخاطره به عنوان عناصر سرمایه اجتماعی رابطه معناداری با احساس امنیت دانش آموزان نشان می‌دهند. به طوری که افزایش حمایت اجتماعی و اعتماد اجتماعی شهروندان، احساس امنیت آنان را ارتقاء می‌دهد. یعنی هر چه درک خانواده‌ها از میزان بروز جرم افزایش یابد و هر چه تصور دانش آموزان از مخاطره آمیز بودن موقعیت‌ها وضعیت بهتری را نشان دهد، احساس امنیت دانش آموزان افزایش می‌یابد، با توجه به نظریه کلمن و ابعاد سرمایه اجتماعی باید سازوکاری در جهت توسعه سرمایه اجتماعی در بین نوجوانان اندیشیده شود تا میزان حمایت اجتماعی اعضای خانواده و اعتماد آنان به یکدیگر افزایش یابد و دانش آموزان نوجوان با پشتوانه چنین سرمایه‌ای، احساس امنیت بیشتری کنند.

نظریه مرتن بیانگر این مهم است که شکاف بین اهداف و هنجارهای فرهنگی زمینه مساعدی جهت بروز جرایم و بی‌نظمی اجتماعی رافراهم نموده است که جز با سرمایه گذاری بیشتر دولت و افزایش کارآیی سازمان‌های نظارت کننده مرتفع نمی‌گردد. در نهایت ارتقاء امنیت و متعاقب آن افزایش احساس امنیت،

تلاش روزافزون مدیران و مسئولان شهری را می‌طلبد تا ضمن نظارت بر جرایم و تلاش در جهت حفظ نظم و ثبات در مناطق مختلف شهر، عوامل برهم‌زننده امنیت و آسایش خانواده را مرتفع نموده و زمینه توسعه پایدار شهری را فراهم نمایند. . با توجه به یافته‌های تحقیق و نتایج آمار استنباطی موارد زیر جهت پیشنهادهای راهبردی ارائه شده است:

۱. یکی از عواملی که در سطح سازمان‌ها می‌تواند منجر به افزایش احساس امنیت اجتماعی شود این است که مسئولان در حد امکان به وعده‌هایی که به مردم می‌دهند عمل کنند که این امر باعث بهبود سطح اعتماد اجتماعی در جامعه می‌شود. اعتماد اجتماعی بالا نتایج مفید و قابل ملاحظه‌ای برای جامعه دارد، که از یک سو احساس امنیت اجتماعی را افزایش می‌دهد و از سوی دیگر به توسعه و تحکیم روابط و پیوندها و شبکه‌های اجتماعی که نقش به‌سزایی در سرمایه اجتماعی افراد ایفا می‌کنند، منجر می‌شود و از این طریق باز هم در افزایش احساس امنیت تأثیر دارد.
۲. با توجه به این که شبکه روابط با احساس امنیت اجتماعی پیوستگی دارد، با تشویق نوجوانان و فراهم کردن امکان شرکت و عضویت افراد در گروه‌های مختلف می‌توان احساس امنیت را در افراد و در سطح جامعه افزایش داد و از طرفی مشارکت بیشتر افراد باعث افزایش اعتماد اجتماعی در آن‌ها می‌شود و این خود افزایش احساس امنیت را به دنبال دارد.
۳. با توجه به تأثیرات متفاوت شاخص‌های سرمایه اجتماعی و شاخص‌های مختلف احساس امنیت، می‌توان با در نظر گرفتن کمک به ارتقاء هریک از شاخص‌های سرمایه اجتماعی مؤلفه‌های خاصی از احساس امنیت را ارتقاء بخشید. به عنوان نمونه مهم‌ترین عنصر سرمایه اجتماعی اعتماد اجتماعی است که در بیشتر مؤلفه‌های احساس امنیت تأثیرگذار است و مثلاً با افزایش امکان عضویت نوجوانان در شبکه‌های روابط و تشویق آن‌ها برای تعاملات بیشتر می‌توان به افزایش احساس امنیت جامعه‌ای کمک کرد.
۴. طبق نتایج به دست آمده از تحقیق، هرچه سرمایه اجتماعی در بین دانش‌آموزان بیشتر باشد احساس امنیت نیز بیشتر خواهد بود. در این زمینه پیشنهاد می‌شود برنامه‌ریزان فرهنگی و اجتماعی و سایر نهادهای مربوطه با برنامه‌ریزی دقیق و سنجیده و با تقویت شاخص‌های عمده تأثیرگذار سرمایه اجتماعی و بوجود آوردن زمینه‌هایی که بتواند حقوق اجتماعی نوجوانان را تضمین کند در ارتقای احساس امنیت گام بردارند.

۵. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که با توسعه شبکه‌های مشارکت اجتماعی احساس امنیت نیز افزایش می‌یابد. از این رو نهادهای آموزشی مثل مدارس و دانشگاه‌ها با آموزش و ترویج زمینه‌های ارتقای مشارکت در جامعه و هم‌چنین صدا و سیما با تولید و پخش برنامه‌های مختلف در جهت فرهنگ‌سازی در بین خانواده‌ها برای کمک به نوجوانان می‌تواند نقش مؤثری داشته باشند و از این طریق در بالا بردن احساس امنیت نیز گام بردارند.

منابع

- ابراهیم زاده، عیسی. (۱۳۹۲). احساس امنیت شهروندان، فصلنامه امنیت،
- احدی حسن و محسنی نیکچهر. (۱۳۷۲). روان‌شناسی رشد نوجوانی و جوانی، تهران: بنیاد.
- اختر محقق، مهدی. (۱۳۸۵). سرمایه اجتماعی، تهران: ناشر مؤلف.
- ازکیا، مصطفی. و حسنی راد، کریم. (۱۳۸۸). نقش اعتماد اجتماعی در مشارکت مردم در طرح‌های توسعه روستایی، پژوهش‌نامه علوم اجتماعی، سال سوم، شماره ۱.
- الیاسی، مجید. (۱۳۸۶). رابطه منزلت اجتماعی پلیس با میزان احساس امنیت شهروندان تهرانی، فصلنامه امنیت، سال پنجم، شماره ۴.
- امینی، محمد تقی. (۱۳۹۴). راهبردهای احساس امنیت اجتماعی، مطالعات جامعه‌شناختی شهری، شماره ۱۵.
- بوزان، باری. (۱۳۸۷). مردم، دولت‌ها و هراس. ترجمه پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- بیات، بهرام. (۱۳۸۸). جامعه‌شناسی احساس امنیت، تهران: انتشارات امیر کبیر.
- برمکی، آزاده؛ تقی و بهار، مه‌ری. (۱۳۷۷). بررسی مسائل اجتماعی، تهران: انتشارات جهاد.
- بوردیو، پیر. (۱۳۸۰). نظریه‌ی کنش: دلایل عملی و انتخاب عقلانی، ترجمه‌ی مرتضی مردیها، تهران: انتشارات نقش و نگار.
- تاجبخش، غلامرضا و همکاران. (۱۳۹۲). تحلیل رابطه بین سرمایه اجتماعی و احساس امنیت اجتماعی در شهر حمیدیه، فصلنامه مطالعات اجتماعی، شماره ۳۳.
- پاتنام، رابرت. (۱۳۸۰). دموکراسی و سنت‌های مدنی، ترجمه محمد تقی دلفروز، تهران: انتشارات روزنه اسلام.
- پور موذن، علی محمد. (۱۳۸۸). بررسی رابطه نقش اجتماعی پلیس و احساس امنیت خانواده‌ها، فصلنامه نظم و امنیت انتظامی، شماره سوم؛ سال دوم.
- جمالی، هاجر. و شایگان، فریبا. (۱۳۹۰). نقش تاکسی بی‌سیم بانوان بر احساس امنیت زنان تهرانی، فصلنامه مطالعات مدیریت انتظامی، سال ششم، شماره ۱.
- چلبی، مسعود. (۱۳۷۵). جامعه‌شناسی نظم، تهران: نشر نی؛ چاپ اول.
- حسینی، هاجر. (۱۳۸۸). بررسی تاثیر پایگاه اجتماعی - اقتصادی و هویت قومی بر احساس امنیت اجتماعی، فصلنامه دانش انتظامی سال دهم، شماره ۲.
- حاتمی، علی و احمدی، بختیار. (۱۳۹۴). بررسی عوامل مرتبط با میزان احساس امنیت اجتماعی شهروندان، فصلنامه پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی،

- شماره سوم.
- روشه، گی. (۱۹۳۹) جامعه شناسی پارسونز، ترجمه: عبدالحسین نیک گوهر (۱۳۷۶).
- تهران: تیان.
- رجبی پور، محمود. (۱۳۸۴). درآمدی بر عوامل موثر بر احساس امنیت، کنکاشی بر جنبه های مختلف امنیت عمومی و پلیس. مجموعه مقالات ۲. معاونت پژوهش دانشگاه علوم انتظامی
- ساروخانی، باقرومیژه نوید نیا. (۱۳۸۵). امنیت اجتماعی خانواده و محل سکونت در تهران، مجله رفاه اجتماعی، شماره ۶، تهران.
- صمدی بگه جان، ج. (۱۳۸۴). امنیت اجتماعی در شهر سمنج (پایان نامه کارشناسی ارشد)، تهران: دانشگاه تهران.
- فوکویاما، فرانسیس. (۱۳۸۵). پایان نظم: سرمایه اجتماعی و حفظ آن، ترجمه غلامعباس توسلی، تهران: انتشارات ندا.
- کارگر، بهمن. (۱۳۸۵). امنیت شهری، تهران: انتشارات سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح.
- کلمن، جیمز. (۱۳۷۷). بنیادهای نظریه اجتماعی، ترجمه منوچهر صبوری، تهران: نشر نی.
- کلمنتس، کوین. (۱۳۸۴). به سوی یک جامعه ی امن، مترجم محمد علی قاسمی، نشریه ی مطالعات راهبردی. سال ۱۵. شماره ی ۲. ص ۴۴-۵۳
- کوئن، پروس (۲۰۰۴). درآمدی بر جامعه شناسی، ترجمه محسن ثلاثی (۱۳۸۲). تهران: انتشارات توتیا.
- کی نیا، مهدی. (۱۳۷۰). مبانی جرم شناسی، جلد اول؛ تهران: دانشگاه تهران.
- کیانی، اکبر. و میرزاپور، سلیمان. (۱۳۸۸). بررسی افتراق فضایی-مکانی در ابعاد سرمایه اجتماعی (مطالعه موردی: شهرستان خرم آباد)، مجله فضای جغرافیایی، سال نهم، شماره ۲۸.
- گروسی، سعیده.، میرزایی، جلال. و شاهرخی، احسان. (۱۳۸۶). بررسی رابطه اعتماد اجتماعی و احساس امنیت (مطالعه موردی: دانشجویان دختر دانشگاه آزاد اسلامی واحد جیرفت)، فصلنامه دانش انتظامی، سال نهم، شماره ۲.
- مدنی پور، علی. (۱۳۷۹). طراحی فضای شهری؛ نگرشی بر فرایندهای اجتماعی و مکانی، ترجمه فرهاد مرتضایی، تهران: انتشارات شرکت پردازش و برنامه ریزی شهری.
- مدیری، آتوسا. (۱۳۸۵). جرم، خشونت و احساس امنیت در فضاهای عمومی شهر، فصلنامه رفاه اجتماعی، سال ششم.
- نادری، حمید و جاهد، محمد. (۱۳۸۹). طراحی الگوی ساختار روابط سرمایه اجتماعی

- و احساس امنیت اجتماعی در شهر اردبیل، فصلنامه تخصصی علوم اجتماعی دانشگاه آزاد شوستر. شماره ۱۳.
- نجیبی ربیعی، مریم. (۱۳۸۵). زنان و ترس از جرم در فضاهای شهری، نشریه رفاه اجتماعی، دوره، شماره ۲۲.
- نوروزی، فیض اله. و فولادی سپهر، سارا. (۱۳۸۸). بررسی احساس امنیت اجتماعی زنان ۱۵-۲۹ ساله شهر تهران و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن، فصلنامه راهبرد، سال هیجدهم، شماره ۵۳.
- نویدنیا، منیژه (۱۳۸۵). اولویت امنیتی شهروندان در مناطق مختلف، فصلنامه علمی پژوهشی، شماره ۲، دانشگاه تهران.
- ولد، جورج، برنارد، توماس. و اسپنس، جفری. (۱۳۸۰). جرم شناسی نظری: گذری بر نظریه های جرم شناسی، ترجمه علی شجاعی، تهران: انتشارات سمت.
- Bilgin, Pinar., Booth, Ken. and Jones, Richard. Wyn. (1998). Security Studies the Next Stage?. Inverno 98, No. 8-42 Series, 157-131.
- Bilgin, Pinar. (2003). Individual and Societal Dimensions of Security. Bilkent university Turkey, Department of International Relation
- Bolino, C. Mark., William, H. Turnley., and Bloodgood M. James. (2002). Citizenship Behavior and the Creation of Social Capital in Organizations. Academy of Management Review, Vol. 27, N,4 .0 522-505.
- Bourdieu, Pierre. (1985). The Forms of Capital in Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education. In: Richardson, J. G. (Ed.). New York: Greanwood.
- Buzan, Barry. Wver, Ole., and Japp de Wild. (1998). Security: A New Framework for Analysis. Lynne Rienner Publishers.
- Carmona, Matthew., Heath, Tim., and Tiesdell, Steve. (2003). Public Places, Urban Spaces. Oxford: Architectural Press.
- Hirschi, Travis. (1969), Causes of Delinquency, Berkeley: University of California Press
- Harker, Richard. (1990). Education and Cultural Capital. In Harker,R.Mahar, C. & Wilkes, C.(eds), An Introduction to the

work of pierre Bourdieu: The practice of Theory, Macmilan press, London

- Khanh, Ho Le Phi. (2011). The Role of Social Capital to Access Rural Credit: A case study at Dinh Cu and Van Quat Dong village in coastal of Thua Thien Hue province- Vietnam. Unpublished Master Thesis, Swedish University of Agricultural Sciences.
- Leana, C. R. and van Buren, H. J. (1999). Organizational Social and Employment Practices. Academy of Management Review, Vol. 24, No. 555-538 ,3.
- Merton, Robert.K. (1957). Social Theory and Social Structure, Revised and Enlarged Edition, London: Free Press of Glencoe.
- Lupton, Deborah. (1991). Risk. London and NewYork: Routledge Press.
- Ross, Catherin. E., Ryholds, John. R. and Karlyn J. Geis. (2000). The contingent meaning of neighborhood stability for residents psychological well-being

Archive of SID